

Waarom vind je wat je vindt?

Politiek is ideologie

Politiek kunnen we alleen bedrijven vanuit een ideaal: een idee over hoe iets beter kan. Dat betekent dat ook in de lokale politiek alles politiek is. Het gaat namelijk altijd over het beter maken van jouw gemeente en dat veronderstelt een ideologisch streven. Een ideologisch streven is jouw antwoord op de vraag: waarom vind ik wat ik vind?

TEKST DIRK-JAN VAN VLIET | FOTO ISTOCK

In jouw gemeente woont een voedingswetenschapper, Anna. Zij heeft veel onderzoek gedaan naar morbide obesitas, een nare ziekte die op veel verschillende manieren de pret uit het leven haalt. Anna heeft ontdekt dat er een duidelijk verband is tussen het voedselaanbod in Nederland en het stijgende aantal patiënten met morbide obesitas. Ook in de gemeente van Anna zijn er veel mensen die te maken krijgen met deze ziekte. Verschillende fracties in de gemeenteraad hebben dan ook aan de bel getrokken. Moet de gemeente hier niet wat aan doen?

Ook hebben de fracties Anna gevraagd om een rapport te schrijven met aanbevelingen om morbide obesitas in de gemeente tegen te gaan. Daarin suggereert Anna het invoeren van een vet- en suikertaks, het weren van fastfoodketens in de buurt van scholen en het verlagen van de btw op gezond eten.

Natuurlijk wordt weleens gezegd dat het goed zou zijn om iets 'niet politiek te maken' – zeker ook in D66-kringen. Daar zit het idee achter dat het makkelijker is om iets beter te maken door het 'niet politiek te maken'. Maar wanneer maken we iets 'beter'? Het antwoord op die vraag is altijd gekleurd door ideologie. Het is daarom onmogelijk om iets 'niet politiek te maken' in de politiek; in de politieke arena is alles politiek.

Een goed sociaal-liberaal raadslid is zich daarvan bewust. Met de antwoorden op de volgende vragen kunnen onze huidige en toekomstige D66-raadsleden, fractieondersteuners en andere 'lokalo's' zich ideologisch wapenen. Hoe verhoudt het werk van een raadslid zich tot het werk van een expert? En waarin verschilt het werk van een raadslid met dat van een gemeenteambtenaar? Waarom is een raadslid dat zich bewust is van haar ideologie beter in haar werk? En hoe kan een raadslid bewust ideologisch bekwaam worden?

“Het zijn de onderliggende waarden die je tot je standpunt brengen”

De politicus is geen expert

Het is duidelijk dat voedingswetenschapper Anna geen politicus is. Toch is het onderwerp waar zij zich mee bezighoudt een politiek onderwerp geworden. Dat gebeurde op het moment dat Anna tot de bevindingen kwam die relevant waren voor de vraag: hoe kan mijn gemeente beter? Een politicus is zoals gezegd, bezig met bedenken hoe iets beter kan. De wetenschapper daarentegen beschrijft hoe iets werkt: in haar rapport beschrijft Anna wat de relatie is tussen het voedselaanbod en morbide obesitas. Het is vervolgens de taak van de politicus om aan te geven hoe 'het beter kan' met betrekking tot het voedselaanbod en morbide obesitas in haar gemeente.

Door de aanbevelingen die Anna geeft in haar rapport kan het lijken alsof zij op de stoel van de politicus is gaan zitten en ons is gaan vertellen hoe 'het beter kan'. Maar dat is niet zo. Anna heeft zich de vraag gesteld 'stel dat we morbide obesitas zouden willen tegengaan, hoe kan dat door in te grijpen in het voedselaanbod?'. Haar conclusie is dat de ingrepen die zij opperde morbide obesitas zouden kunnen tegengaan. Dat is nog steeds een beschrijving van hoe de dingen zijn. Of, beter gezegd, hoe het zal gaan met morbide obesitas op het moment dat je het voedselaanbod aanpast. Anna heeft niet bewezen dat morbide obesitas inderdaad moet worden tegengegaan door de overheid. Dat kan ook niet bewezen worden, want op het moment dat we ons de vraag stellen 'hoe kan het beter?' en dus ook de vraag 'moeten we morbide obesitas tegengaan?', bevinden we ons in het domein van de politiek.

Het is natuurlijk een volstrekt te verdedigen standpunt als je zegt dat de overheid actief morbide obesitas hoort tegen te gaan. Dit bijvoorbeeld omdat je morbide obesitas onwenselijk vindt en vindt dat dit zoveel mogelijk voorkomen moet worden. Het kan dan ook zo zijn dat jij vindt dat de overheid een taak heeft in het bestrijden van ziektes zoals morbide obesitas. En je kunt van mening zijn dat inperking van de keuzevrijheid van mensen gerechtvaardigd is bij het bestrijden van morbide obesitas, bijvoorbeeld omdat

mensen weer vrijer worden als ze geen morbide obesitas hebben. Al dit soort onbewuste aannames maken we bij het beantwoorden van politieke vragen.

Het verschil tussen een raadslid en een ambtenaar

Als een lokaal politicus zich richt op het 'beter maken' van een gemeente, waar richt een ambtenaar zich dan op? Houdt deze zich niet net zo goed als de politicus bezig met het 'beter maken'? Hoewel dit laatste klopt, zit er toch een cruciaal verschil in de taken van de politiek en de taken van een gemeenteambtenaar.

De gemeenteraad heeft Anna's rapport over morbide obesitas gelezen. Het is nu aan de raad om te bepalen wat er moet gebeuren. Vindt de raad morbide obesitas inderdaad een groot probleem? En vindt de raad dat de gemeente daar wat tegen moet doen? Sommige partijen in de raad zullen vinden dat fastfoodketens bij scholen inderdaad geweerd moeten worden, en andere zullen dit niet willen. In dit proces komt de eerdergenoemde vraag: 'Hoe kunnen wij onze gemeente beter maken?', naar boven. En daarin zit het verschil met de gemeenteambtenaar. In een democratie is het niet goed als een gemeenteambtenaar zich bemoeit met het proces van bepalen 'hoe kan het beter'. Dat is voorbehouden aan de democratisch gekozen vertegenwoordigers van het volk.

Wat is dan wel de rol van de ambtenaar in het voorbeeld? Stel nu dat de raad besluit dat er inderdaad wat moet gebeuren aan het voorkomen van morbide obesitas in de gemeente. De raad wil dat bekeken wordt of fastfoodketens die in de buurt van scholen staan geweerd kunnen worden, maar wel op voorwaarde dat er nog wel fastfoodketens in de gemeente kunnen blijven. Het is dan de taak van de ambtenaar dit uit te zoeken en uit te werken. De ambtenaar heeft dus niet als taak om te bepalen of er wat aan morbide obesitas gedaan moet worden. Maar als de gemeente ertoe besluit om hier wat tegen te doen, dan heeft ze wel de taak om te onderzoeken hoe dit het beste kan en daar eventueel uitvoering aan te geven. ■

Drie aanbevelingen om een bewust én bekwaam ideologisch sociaal-liberaal te kunnen zijn

Het zijn de onderliggende waarden die je tot dat standpunt brengen. Natuurlijk kan het weleens voelen alsof naakte feiten dit doen, maar dat komt omdat we de waarden die ons leiden onbewust hebben geïnternaliseerd. Om ideologisch goed bewapend te zijn moet je je eerst bewust zijn van je eigen ideologie. Dat betekent dat je geïnternaliseerde waarden expliciet maakt door ze te benoemen. Een simpele manier om dit te doen is om je de vraag te stellen: waarom vind ik wat ik vind? Het antwoord daarop helpt om een ideologisch bekwaam sociaal-liberaal te zijn. Je kunt anderen beter vertellen waarom jij vindt wat je vindt en je argumentatie sterker maken. Daar kun jij in jouw afdeling, fractie, gemeenteraad én in jouw gemeente de vruchten van plukken.

1. Maak bewust gebruik van het onderscheid tussen 'uitgangspunten' en 'standpunten'

Een voorbeeld van een uitgangspunt is: "We laten iedereen vrij, maar niemand vallen." Een voorbeeld van een standpunt is: "We gaan in Nederland een miljoen huizen bouwen." Het verschil zit 'm in het abstractieniveau. Een uitgangspunt is van een hoger abstractieniveau en laat daardoor meer zien over de achterliggende ideologie. Het geeft aan welke waarden belangrijk zijn: 'vrijheid' en 'niemand laten vallen', maar zegt niets over hoeveel en wat voor huizen er moeten komen. Het standpunt op zijn beurt zegt wel iets concreets over de woningmarkt. Precies daarin zit het verschil: met het formuleren van een uitgangspunt geef je een waardengedreven denkrichting aan voor een bepaald thema. Het standpunt volgt uit het uitgangspunt: we willen een miljoen huizen bouwen in Nederland, omdat we iedereen vrij willen laten, maar niemand willen laten vallen.

2. Probeer de uitgangspunten achter standpunten te achterhalen

Je hoeft niet eerst uitgangspunten te hebben, voordat je standpunten mag ontwikkelen. Meestal gaat het andersom en dat is helemaal niet erg. En soms heb je misschien zelfs geeneens direct een standpunt bij een ingewikkeld onderwerp. Daarvoor moet je eerst nadenken, met mensen praten en dossiers lezen. Er zijn dus verschillende manieren om tot een standpunt te komen. Zodra je dat standpunt hebt, kun je jezelf de vraag stellen: waarom vind ik dit? Door antwoord te geven op die vraag kun je een meer bewust bekwaam ideologische sociaal-liberaal zijn.

3. Koester je emoties, dat kunnen richtingwijzers voor waarden zijn

Het kan nuttig zijn om niet alleen naar de rationele kant van het verhaal te kijken. Volgens Sabine Roeser, professor ethiek aan de TU Delft, geven emoties ons inzage in de waarden die we bewust of onbewust koesteren. Soms kan het nuttig zijn om te onderzoeken 'waar word ik in de politiek boos, bang, bedroefd of blij van'? Word je boos van het idee dat iemand voor jou bepaalt of je ergens wel of geen patatje kan kopen; bedroefd van het idee dat er teveel mensen met een ongezone leefstijl zijn; of word je juist blij van mensen die hun autonomie ten volle weten te benutten? Natuurlijk moeten we onze standpunten niet alleen door onze emoties moeten laten leiden. Maar let eens op je eigen emoties in een politiek debat en onderzoek welke uitgangspunten daaronder zouden kunnen liggen. Ook daarmee kan je een meer bewust bekwaam ideologische sociaal-liberaal worden.

De gemeenteraadsverkiezingen van 2022 zijn in aantocht. Een uitstekend moment voor ons sociaal-liberalen om zowel rationeel als emotioneel te reflecteren op onze uitgangspunten. Of je nou vindt dat we harder moeten ingrijpen in de maatschappij om morbide obesitas tegen te gaan; dat we beter kunnen investeren in autonomie en geen keuzeopties moeten weghalen; of dat fastfoodketens werven in de buurt van scholen juist een goed idee is. Jouw verhaal staat sterker als je je bewust bent van de uitgangspunten die onder jouw standpunten liggen. En met dit artikel en de aanbevelingen kunnen al onze lokale's tijdens en na de campagne een beter/sterker verhaal laten horen.